

kiderítésére a porosz kultuszminisztérium ugyancsak 1930-ban a következő tíz körkérdéssel fordult a tanintézetekhez: 1. Hány iskola rendelkezik vevőállomással? 2. Hánynál van rendes vétel? 3. Mely külső állomások szerepeltek? 4. Milyen szakokat hallgattak? 5. Tudták az iskolák az előadásokat követni? 6. Gyarapítja-e az iskolai rádió a tanítást? 7. Javaslatok a további kifejlesztés érdekében. 8. Az átvitelrel milyen tapasztalatokat szereztek? 9. Tapasztalatok a *Schulfunk* folyóirat körül. 10. Résztvett-e a lakosság a vételben? — Külön fejezet tárgyalja az ifjúsági rádióra háruló feladatokat, amelyeket az 1935-ben Boroszlóban megtartott rádiókiállítás alkalmából az ottani birodalmi adó, a következő pontokba foglalt: 1. Az együvértartozás-érzésének ébrentartása. 2. A népiségbeli munka fokozása. 3. A szünórák szervezeti kifejlesztése. 4. Költői művek terjesztése. 5. Új daloknak továbbítása. 6. *Kapcsolat a határterülettel és a külföldön élő nemzetbelieké az anyaországgal*. A Függelék főleg a népszövetség kebelében fennálló nemzetközi értelmi együttműködés bizottsága által kiadott *La Radiodiffusion Scolaire* (Paris, 1932) alapján rövid, de felette tanulságos áttekintést ad a következő külföldi államoknak idevágó intézkedéseiről és eredményeiről: Angol-, Francia- és Olaszország, Svájc, Ausztria, Japán, amerikai Egyesült Államok. Ez utóbbival kapcsolatban a szerző nem említi (nem ismeri?) a nevelésügyi rádió nemzeti bizottságát (National Committee on Education by Radio, New York), amely *Education by Radio* címmel havonta röplapokat ad ki. A magyar rádió a műsor szerint hetenként háromszor »rádió-diák-félórát rendez«, amit számos közművelődési előadás egészít ki. Kéthetenként ifjúsági közleményekben számol be a Vöröskenesztről és a Cserkészszövetségről, diáktáborozásokról, főzotanfolyamokról, ifjúsági énekkarokról, hábjátékokról stb., hetenként egy-kétszer mesék kisebb gyermekek számára; hetenként egy-egy 25-perces idegen nyelvlecke, gyorsírólecke és időnként zeneművelődési előadások.

A szerző tanulmányainak eredményét a befejezésben a következő lendületes sorokban foglalja össze: »A német Hitler-ifjúság rádiója egységes zárt voltával, átfogó tartalmi kialakításával, változatos és pontos feladataival, végre publicisztikai hatásra irányuló erős törekvésével egyedülálló; más országok nem képesek ezzel egyenrangúra utalni. Ennek a kiváltságos helyzetnek alapja a német ifjúság egysége és zárt szervezete, valamint a Hitlerjugend keretében összpontosított, egy célra irányuló, akarattudatos lendülete. Az ifjúsági rádió ennek az ifjúságnak publicisztikai kifejező eszköze, politikai vezető közege, világnézetének kialakítója, barátja és vezetője, iskolázója és élménye«. Vajha mihamarabb mi is elmondhatnók ezt a magyar ifjúsági rádióról!

kf.

Walter Hermannsen: Geschlechtliche Jugendziehung. Ziel und Weg. Leipzig, 1938. 35 l.

Még élénken emlékszünk arra a század fordulóján és utána még egy-két évtizedig megnyilatkozott írásözönre, amely a szexualpedagógia súlyos kérdését a szakkörök és a közvélemény érdeklődésének középpontjába terelte, majd lassanként mindannyiunk megkönnyebbülésére elült. A szakirodalom

időlegesen elhallgatott, de az ügy semmit sem veszített élettől duzzadó voltából. Szinte előre láttuk, hogy a harmadik birodalomra kötelező nemzeti szocialista nevelés előbb-utóbb szükségszerűen szintén el fog érkezni a nemi neveléshez, amely oly szorosan kapcsolódik a népi közösség és a faji tényezők ügyéhez. »A nemi étellel szemben való tiszta és természetes állásfoglalásért folyó küzdelem világnézeti döntéssel egyértelmű, tehát a nemzeti szocialista világnézetnek is egészen határozott állásfoglalást kell tanúsítania a nemi dologgal szemben« (14. l.).

Ebben a füzetben mondja el sok évi közvetlen tapasztalatai alapján kialakult nézeteit, tanácsait a szerző, egy vidéki kötelező ifjúsági munkatábor (*Landjahr*) vezetője okozatilag rendszeres egymásutánban. Bevezetőleg utal rá, hogy itt csak a teljesen nyílt beszéd, eszmecsere vezethet célhoz, amelyet ő séta közben 16—17 éves ifjakkal folytatott. Ennek során meggyőződött róla, hogy a fiataloknak fogalmuk sincs az idevágó élettani folyamatokról és a belőlük leszüthető erkölcsi magatartásról. Sok kezdetleges tévedésen keresztül belső küzdelmek árán jutott a következő igazságok felismeréséhez. A nemi nevelést a merőben pedagógiai síkról a politikaira kell áthelyezni. Ha ebből a szemszögből hivatkozunk az ifjúság politikai lelkiismeretére a népi közösség egészséges fejlődésének érdekében, máris némi eredményre tettünk szert. Nem érhetjük be a szervezet nemi életének pusztá ismertetésével, hanem szükséges, hogy ez már 13—14 éves korban a nemi fegyelmzés akaratává szilárduljon. Ebben viszont az »önkielégítés« (*Selbstbefriedigung*) végzetes kérdésének ügyes megoldása elengedhetetlen. Az ifjúsági táborokban kedvező alkalmak kínálkoznak a helyes befolyásolásra, a szélesebb körben folytatandó sikeres munka érdekében ez irányban kellően képzett tanárokról kell gondoskodni.

A következő fejezet (*Megismerés, alapvető elvek*) annak megállapítása után, hogy a németek a harcias-alkotó világnézet hívei, hangsúlyozza az egész nemzetnek fajbiológiai gondolkodásra és cselekvésre való nevelését. Ennek hiánya okozta a népek romlását és pusztulását. A propaganda minden eszközzel szembe kell tehát szállni két elavult felfogással: *a test a tied* elvével és a szemforgató álszeméremmel. A nemi nevelés nem külön terület és munka, hanem szervesen egybe kell folynia az egész neveléssel. Itt két kérdés merül fel: az ifjúságnak mely érzelmeit és ösztöneit kell a cél érdekében mozgósítani és kik a hivatott képviselői ennek a munkának? Központi hely illeti még a becsületérzést és a fajjal s vérrel szemben elfoglalt álláspontot: mindkettő kapcsolatos az akarat és a jellem nevelésével. Ezt kiegészíti és támogatja a szülői ház, az iskola és az ifjúsági mozgalom a testneveléssel együtt. A jövőnek ily alapon kialakulandó képe ma még délibábnak tűnhetik fel, mondja maga a szerző, majd a következőkben felsorolja a pillanatnyi teendőket (*Tat-Augenblicksaufgaben*): a mai rendszertelen beavatkozást az említett tényezőknek tudatos és célirányos összműködése váltsa fel. »Ezt egészen közvetlenül egy felvilágosító előadás nyissa meg, amelynek a valóságos, nem pedig a tagadó tényezők kidomborításával oly meggyőzőnek kell lennie, hogy egy csapással végleg halomra döntse a fiataloknak valamennyi téves és szeny-

nyes felfogását, amiből azután a nemi tisztaság mint teljesítmény alakuljon ki.« Ilyen, 14-évesek számára rendelt előadás mintáját közli szerzőnk befejezésül a 22—31. lapon. (*Ein Wort an 14-jährige Jungen*). Ebben a régi fegyvertárból merített növény- és állatvilágbeli hasonlatokon kívül, okulással és elrettentő például részletesen leírja a fiúk és a leányok mai divatos-típusait, amelyekkel szemben az eszményi viszonyt ebben látja: »A legjobb-pajtás és pajtásnő.«

Szerzőnk fejtegetéseit mindvégig a meggyőződésben gyökeredző hit hatja át; rendületlenül bízik a német ifjúságnak becsületérzésében, a népi-közösséggel és hazával szemben tanusítandó kötelességtudásával, amelyek egyedül képesek a megoldhatatlannak látszó kérdést a siker felé terelni. Ezzel a tételt szarvánál ragadja meg, gyökerénél, de egyúttal legnehezebb pontjánál. Önkénytelenül felmerült az a gondolat, vajjon a serdülő ifjúság szellemi-lelki szervezete alkalmas-e, fogékony-e az ilyen kiváltképpen lelki hatások befogadására. Mi ebben, sajnós, nem igen bízunk. *kf.*

Gerhard Pfahler: Warum Erziehung trotz Vererbung. 3. bővített kiadás. 1938, 165 l.

Az eredeti, a tucattól elütő cím már eleve felkelti a figyelmet és önmagában tömöríti a kérdés lényegére adott választ: az átöröklés ellenére *érdemes* a neveléssel vesződni. A göttingai egyetemen a lélektan és neveléstudomány rendes tanára e könyvben »egészséges gyermekek anyáinak és nevelőinek világos választ őhajt adni azzal, hogy élesen elkülöníti egymástól az átöröklés-területét a szabadság területétől« (2). A súlyos kérdést a lehetőség, szerint közérthetően tárgyalja, jóllehet — főleg a szakkifejezések dolgában — némi előismereteket feltételez. Hogy vállalkozása szélesebb körökben érdeklődést keltett, valódi közszükségletnek felelt meg, de egyúttal élénk vitára, részben ellenzésre is adott alkalmat, azt ez a 3. kiadás igazolja.

Helyes megfigyelésről tanúskodik a szerzőnek az a bevezető megállapítása, hogy a nevelésben és iskoláztatásban szereplő megannyi tényező közepette szinte elikkad az, ami minden cselekvő behatásnak egyúttal szilárd alapja és megmásíthatatlan határa: *a gyermek öröklött lényege*. Ezzel kapcsolatban szülők és nevelők joggal kérdezhetik: mennyire terjed a gyermekben az átöröklés és hol nyílik tér a szabadságra, alkotásra? Ebben a könyvben, amely számukra íródott, a szerző kimutatja, hogy az átöröklés az életsoregész területén, főleg a lelki funkciók dolgában érvényesül, de akad rajta tér a szabadság és nevelés számára is. Ezt pedig annál sikeresebben tudjuk kihasználni, minél jobban deríthetjük ki az átöröklés terén a nevelési lehetőségeket. Mindenképen fontos, hogy az »átöröklésre« csak azt vonatkoztassuk, ami teljes bizonyossággal független a környezet befolyásától (VII, 33).

A szerző már munkája legelején különös melegséggel fordult az *anyákhoz*, akiknek lelkét szüntelenül foglalkoztatja, izgatja ez a három szó: átöröklés, faj, nevelés. (Mellesleg: munkáját is részben feleségének ajánlja). »Az anyai szív mérleg: egyik serpenyőjében a fajjal és átörökléssel, a másikban: a születéstől el nem választható bizonyossággal« (13). Az anyák nem csak azt tudják, hogy gyermekük be van fogva saját lényének megkötöttsége és